

FÖRETAGARE:

DRYCKES-
INDUSTRIN

BRÄNNVINS-
BRÄNNERIER

Conrad Sovelius målning av brännvinsbränneriet. Bild K.H.Renlunds museum.

BRÄNNVINSBRÄNNERIerna

Brännvinstillverkningen kom till Finland med soldater på 1500-talet. Den industriella alkoholframställningen fick sin början i vårt land då kronobrännerierna grundades. De första produkterna såldes 1776. Den första starkdrycksfabriken i Finland grundades i Helsingfors 1842. Hembränning av brännvin förbjöds år 1866 i Finland. Efter detta grundades många ölbryggerier, destillerier och brännvinsbrännerier i landet. År 1875 var de som flest; 83 starkvinsfabriker och 62 brännerier.

Wladimir Swertschkoffs litografi med motiv över slaget vid Halkokari (detalj). Brännvinsbränneriet i bakgrunden till höger på bilden. K.H.Renlunds museum.

Hummer,

Sausichen,
Gåslefverpa-
stej, Anjo-
vis, Kristia-

nia, äkta, på ekkaggar, Lysekil, skinn- och
benfri, Sill, delikatess, i blecklådor o. kag-
gar, Killersprotten in oel, Lax i olja, rökt
och orökt, Sardinier, Capris, Champignoner,
Soya, japansk, Ärtor (petits pois), Pickles,
Matolja, Vinättika, Senap, torr och tillredd,
Chatrinplommon, Smyrna fikon,
Drufrussin, Gelatin, röd och hvit,
Vanilj, Körsbär, Korinter, Spillångor,
Ost, Roquefort, Eidamer, äkta, rysk, Eida-
mer och Saaris,

Viner, Burgunder, hel o. half fl., Bor-
deaux, röda och hvita, Rehnska,
Champagne, hel o. half fl., Grekiska,
Portvin, Scherry, Madeira, Medoch och
Graves,

Hallonpunsch och Körsbärsvin a 5 mark,
Likör, Munk, Chartreuse, Curacao, Hol-
ländsk, röd och hvit,

Cognac, Rom, Jamaika och Vest-
indisk,

Klädningsstyger från 55 p. pr aln till
högre priser,

Bisampelsrockar, 2 st., till nedsatt
pris hos **Carl Sneckendahl.**

Bränningsrätten var sedan långt tillbaka i tiden förbehållen stadens borgare. I Gamlakarleby hade bränningsrätten ofta utarrenderats åt någon stadsinvånare.

År 1846 arrenderade William Sneckendahl rätten och grundade ett brännvinsbränneri vid Sundet på Beckbrukssidan. Den magasinomgivna byggnaden låg ca 260 m mot havet från Sundmunnsbron. Byggnaden syns i konstverk med motiv från slaget vid Halkokari.

Ett brännvinsmått som troligen användes vid ett av brännerierna i Gamlakarleby. K.H.Renlunds museum.

Handelsman Jan Forsén den yngre grundade 1869 det andra brännvinsbränneriet, som byggdes närmare staden på Sundets östra strand, på Hakalaxsidan. Det låg ungefär vid nuvarande Norra omfartsvägen. Till Forséns bränneri hörde två stora byggnader.

Bränneribyggnaden flyttades senare till adressen Karlebygatan 38, där den har fungerat som bostadshus. Bränneriet var inte verksamt i särskilt många år.

Det sägs att Forsén fick specialtillstånd att tillverka likör, parfym och andra produkter som förädlades ur sprit.

Det gamla brännvinsbränneriet. Vi Neristassbor rf, Karleby hembygdsarkiv.

I bakgrunden på bilden från 1910-talet syns brännvinsbränneriet som Jan Forsén d.y. grundade 1869. I förgrunden Kyssarnas bro. Vi Neristassbor rf, Karleby hembygdsarkiv.

Karlebygatan 38, år 2019.

Ett tredje bränneri byggdes av handelsman Carl Jung, som av magistraten fick tillstånd att grunda ett ångdrivet bränneri i Hållhagen. Fabriken inledde sin verksamhet på 1870-talet och tog namnet Gamlakarleby Ångbränneri Ab.

Fastän brännvinsbränning på 1800-talet tidvis var en lönsam näring allmänt sett, hade brännerierna ingen större framgång i Gamlakarleby.

“

VID SUNDET, LITE NÄRMARE HAVET FANNS DÅ BRÄNNERIET, DET MINNS JAG MYCKET BRA. I BRÄNNERIET FANNS BASSÄNGER, STORA SOM HUS, URGRÄVDA I MARKEN. DÄR KIKADE MAN SOM POJKE DÅ BRÄNNVINET RANN I RÄNNILAR SOM VILKEN Å SOM HELST.

”

A.L. Hagström.
Tidningen Kokkola 22.12.1987

En måttkäpp som användes till att mäta tunnors och kärles inre mått/volym i Gamlakarleby gamla brännvinsbränneri. K.H.Renlunds museum.

Jung sålde bränneriet och till senare ägare hörde bl.a. Carl Riska. 1902 grundades filialen Gamlakarleby Destilleringsverk, som bl.a. tillverkade konjak. År 1923 såldes bränneriets lösöre på auktion.

KOKKOLA (Gamlakarleby):
Gamlakarleby Destilleringsverk, 1902,
 om. Gamlakarleby Ångbränneri Aktiebolag.
Gamlakarleby Ångbränneri Aktiebolag,
 1892, op. 60,000, isänn. Carl Riska.

Finlands Handels- och industrikalender 1917

**Lediga tjänster.
 Brännmästare!**

Lediga brännmästareplatsen för nästkommande år vid Gamlakarleby Ångbränneri står att ansökas senast inom Oktober månads utgång. Brännmästare, som ej kan garantera två kannor från hvarje lisp., göra sig ej besvär. Ansökningar adresseras till:
 Gamlakarleby Ångbränneri Akt. Bolag.
 Gamlakarleby. 2943

Wasa Tidning 12.10.1886

Lediga tjänster.

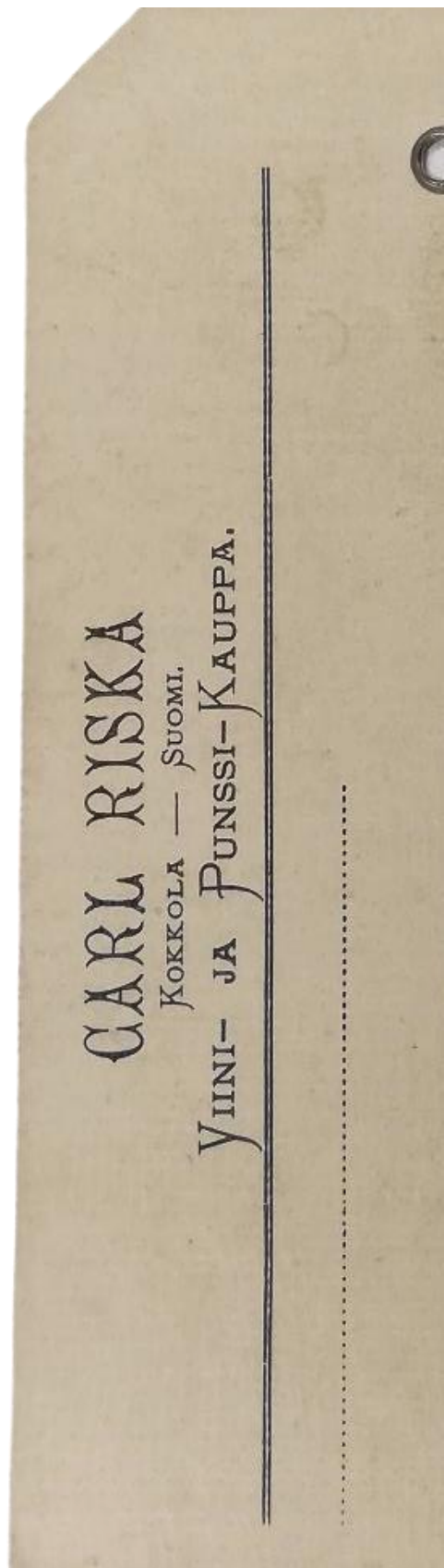
En examinerad, ordentlig
maskinist
 kan få anställning från 1 december vid Gamlakarleby Ångbränneri.
 Betygafskrifter och uppgift å löneanspråk insändas före 25 november till Consul **Carl Riska** i Gamlakarleby.

Österbottningen 17.11.1903

Lediga tjänster.

De personer,
 hvilka önska varda antagne till kontrollörsvittne vid Gamlakarleby Ångbränneri under innevarande bränningstermin uppmanas att före den 5 instundande December skriftligen anmäla sig hos undertecknad, stadsfullmäktiges ordförande.
 Gamlakarleby, den 16 nov. 1903.
E. F. Staudinger.

Österbottningen 17.11.1903

Slaggprodukten drank, som bildades vid bränning, hämtades kärrvis till den omgivande landsbygden. Dranken blandades med halm och användes som boskapsfoder.

Norra Posten 1.2.1898

“

DET MINNS JAG, ATT PÅ DEN
TIDEN KOSTADE ETT
HÄSTLASS DRANK EN MARK
OCH ETT KILO SMÖR KOSTADE
EN MARK OCH FEMTIO PENNI
- - SÅDANT VAR
RELATIVPRISET PÅ DEN TIDEN.

”

A.L. Hagström.
Tidningen Kokkola 22.12.1987

Drank hämtas. Vi Neristassbor rf, Karleby hembygdsarkiv.

“

NU BÖRJAR TRÄLHAVET
VATTNET ÄR GRUNT OCH LUKTEN
FRÅN STILLASTÅENDE VATTEN ÄR
OANGENÄM. BRÄNNERIET TILL HÖGER
MED DESS SMÄCKRA SKORSTENAR
OCH DESTILLATIONSHUSET MARKERAR
TRÄLHAVETS SLUT; DRIFTEN ÄR
FÄRDIG FÖR BRÄNNSÄSONGEN, OCH
ENDAST RÅTTORNA FROSSAR I
AVSKRÄDET AV DRANK OCH MÄSK.

”

Walter Wiklund beskriver området kallat Trälhavet som började ungefär vid Kronofogdegårdens strand, i början av 1900-talet. Österbottningen 18.7.1959

Källor:

- Axelqvist, Nina 2003: Tervan tie, opublicerad inventering
- Eero Huimas material, K.H.Renlunds museum
- Kemiska industrin i Karleby ABC
- Projektet Kokkolan Kansallinen kaupunkipuisto/ Förstudie
- Norra Posten 1.2.1898, Nationalbibliotekets digitala samlingar
- Finlands Handel- och industrikalender 1917. Nationalbibliotekets digitala samlingar
- Vi Neristassbor r.f:s bildsamlingar, Karleby hembygdsarkiv
- Wasa Tidning 12.10.1886, Nationalbibliotekets digitala samlingar
- Wiirilinna, Annikki: Kun tehtailija pantiin muistelemaan.
Tidningen Kokkola 22.12.1987
- Österbottningen, 17.11.1903 (Nationalbibliotekets digitala samlingar)
och 18.7.1959 (tryckt tidning)

Mättkanna för brännvin.
K.H.Renlunds museum.

FÖRETAGARE:

DRYCKES-
INDUSTRIN

GAMLAKARLEBY
BRYGGERI

Gamlakarleby bryggeris byggnader sett från porten. Till vänster själva bryggeriet och i bakgrunden bl.a. iskällaren för lagring. Till höger den nyare iskällaren med lagringsutrymmen. Eino Karelmos samling, K.H.Renlunds museum.

GAMLAKARLEBY BRYGGERI

Viktor Donner fick rätt att grunda ett bryggeri år 1852. Bryggeriet var en binäring för Donner. Det var känt under namnet Donners Ölbryggeri och det fanns på Tullvägen 1. Byggnaden omändrades nästan helt och hållet 1863–64 och den nya fabriken var känd som det egentliga ölbryggeriet (Bryggeri, G. V. Donner). Viktor Donner dog 1868 och bryggeriet övergick i hans änkas ägo. Hon anställde den tyske bryggmästaren Joseph Herler att sköta bryggeriet. Viktor Donners bror Carl Jacob Sixtus Donner blev ny ägare till bryggeriet men sålde i sin tur det vidare till bryggmästare Herler.

Herlers svåger Otto Joel Silfverberg arbetade som bokförare på fabriken och, sedan han lärt sig branschen, som ölbryggare. År 1876 tillverkades 32 600 liter öl.

Bryggeriet och Västra parkens "pott". Enligt uppgifterna på bilden från 1870-talet. Vi Neristassbor rf, Karleby hembygdsarkiv.

År 1877 sålde Herler fabriken till kapten Carl August Forsén. Fabriken blev Bryggeri, C. A. Forsén, (även Carl Forséns Ölbryggeri). O. J. Silfverberg, som hade arbetat som ölbryggare, lärde upp Carl Forséns son Carl Johan Forsén. Senare studerade C. J. Forsén även ölbryggning i Tyskland. År 1879 hade man sju anställda. Ägaren Carl August Forsén dog 1885. Fabriken övergick i änkan Johanna Amandas ägo men i praktiken var det Carl Johan som fortsatte verksamheten under namnet Gamlakarleby Bryggeri, C. J. Forsén. Bolaget inskrevs i handelsregistret 1897 med namnet Gamlakarleby Ölbryggeri, Carl Joh. Forsén.

Carl Joh. Forsén, Ölbryggeri & Läskedrycksfabrik, Gamlakarleby.

Gästgivare, Ungdomsföreningar, tillställare af bröllop, läsförhör, danser, begrafningar, å landsbygden, får härmedst delgifva, att trots det maltskatten numera från 1 Januari förhöjts med 10 %, och samtliga mina kolleger Herrar Bryggare från sagde dag förhöjdt sina ölpriser till **30 penni**, jag däremot ej ansett det med min fördel förenligt att frångå mina gamla priser, utan komma desamma att äfven hädanefter förblifva **25 penni flaskan**.

De af mig numera äfven fabriksmässigt tillverkade Läskedryckerna, som soda, selters, Lemonaderna, Citron (hvit), Hallon (röd), får jag äfven fortsättningsvis på det bästa rekommendera vid förefallande behof, och som jag ställt priset så billigt som möjligt, eller 16 penni flaskan då minst hel korg tages, och det städse skall blifva en sträfvan för mig, att hålla jemngod vara och moderata priser, hoppas jag att liksom härintills få glädja mig åt en årligen ökad konsumtion och kundkrets. Bryggeriet i Januari 1898.

Carl Joh. Forsén.

Den årliga produktionen var snart som högst uppe i ca 150 000 liter. Man tillverkade därtill svaga malt-drycker. Forsén grundade ett eget bolag för läskedrycker 1896. Under åren 1908 och 1910 stramade man åt beskattningen så att försäljningspriserna måste höjas. Första världskriget 1914 avbröt fabriken verksamhet och drev den i konkurs. Orsaken var brist på mångahanda råvaror, vilket avbröt Gamlakarleby Bryggeris och även tillfälligt andra bryggeriers verksamhet.

År 1915 övergick ölfabriken med lösöre i Gamlakarleby Bryggeri Ab:s ägo. Andelsbolagets grundare var AB Hud & Skinne-companiet, som ägdes av handelsmännen Karl Johan Gustafsson, Emil Björk samt Eliel och Hugo Sandbacka. Som ansvarig för att sköta ölfabriken anställdes bryggmästare A. Elliot. Fabriken kom igång igen men den s.k. tillfälliga förbudslagen vann laga kraft vid samma tid. År 1919 antogs den egentliga förbudslagen.

Pediga platser.

I svenska och finska språken fullt kompetent mansperson erhåller plats som

Kontorist

å Gamlakarleby Bryggeri Aktiebolag — Kokkolan Panimo Osakeyhtiö härstädes. Löneanspråk jämte betygavskrift bör lämnas före den 31 dennes till A.-B. J. S. Hongell O.-Y:s kontor. Gamlakarleby den 21 okt. 1916.

Styrelsen.

Österbottningen 24.10.1916

Palveluks. halutaan.

Miehinen

maan molempia kieliä taitava

Konttoristi.

Vastaukset todistusjäljennöksineen jätettävä ennen t. k. 12 p:ää yhtiön johtajalle kauppias J. S. Hongellille.

Kokkolassa jouluk. 5 p. 1917.

**Kokkolan Panimo O Y:n
Johtokunta.**

Tidningen Keskipohjanmaa
8.12.1917

Kahvilat ja kaljankuluttajat

HUOM.!

Pitkän pakollisen keskeytyksen jälkeen olemme tilaisuudessa toimitamaan vanhastaan hyväksi tunnetuita kaljavalmistemamme kuten: **Pilsener** ja **National** niin $\frac{1}{1}$ kuin $\frac{1}{2}$ pulloissa, 25 m:ksta koko-, 16 m:ksta puolipullokorilta.

Kokkolan Panimo O Y.

Kokkola.

Panimon konttorin puhelin N:o 44.

Öb.

Tidningen Kokkola 25.11.1919

Enligt lagen förbjöds tillverkning, import, försäljning, transport och lagring av produkter innehållande mer än två volymprocent alkohol för annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt bruk. Staten hade ensamrätt till tillverkning, försäljning och import av alkohol. Monopolet handhades av Statens Alkoholrörelse. Under förbudstiden ökade hembränning och lönnkrogar snabbt. Även smuggling av finsprit ökade.

“

KESÄK. 1. PÄIVÄSTÄ ALKAEN EIVÄT KAUPPIAAT, ROHDOSLIIKKEET EIVÄTKÄ APTEEKIT SAA MYYDÄ MITÄÄN ALKOHOLIA SISÄLTÄVIÄ KAUNISTUSAINOITA, VAAN ON NIIDEN MYYNTI KIELLETTY. TÄTEN LAKKAA JOKSIKIN AIKAA USEIDEN HIUS-, SUU- JA IHOVESIEN SAANTI KAUPPOISTA. SAMATEN MYÖSKIN PULITUURI-, LAKKA- JA VERNISSAVALMISTEIDEN MYYNTI. T. K 17 P:STÄ ALKAEN ALETAAN NIITÄ JÄLLEEN ERITYISIÄ LUPATODISTUKSIA VASTAAN MYYDÄ APTEEKEISSA JA MUISSA MYYNTIOIKEUDEN SAANEISSA LIIKKEISSÄ. MYYNTIKIELTO KOSKEE M.M. SELLAISIA YLEISESTI KÄYTÄNNÖSSÄ OLEVIA VALMISTEITA, JOLLAISIA OVAT ILLODIN-, VADEMECUM-, OXYGENOL- JA EAU DE COLOGNE-VALMISTEET.

”

Tidningen Kokkola 3.6.1919

På grund av förbudslagen måste bryggerierna rikta sitt utbud mot marknaden för svaga maldrycker. Det svåra ekonomiska läget tvingade maldrycksbryggerierna att producera nya produkter för marknaden.

Åren 1919–23 var mycket svåra för Finlands bryggerier. Detta berodde på recessionen, nedgången av levnadsstandarden och inflationen efter första världskriget.

Produktionskostnaderna höjde priserna på dryckerna. År 1921 ansåg bolagsstyrelsen det vara bäst att sälja eller hyra ut fabriken till någon villig aspirant.

K.H.Renlunds museum

**Kesän helteisinä
päivinä**
Mallas- ja Virvoitusjuomamme
VIRKISTAVAT TEITA JA
SAMMUTTAVAT JANONNE.
Käyttäkää hyväksitunnettuja tuotteitamme!
KOKKOLAN PANIMO
Puh. 44.

Tidningen Kokkola 4.7.1931

Palvelukseen halutaan

Suomea ja Ruotsia taitava kunnon

Myyjätär

saa paikan Chydeniuksen puistossa
sijaitsevassa virvoituskioskissa.
Ilmoittauduttava tänään
**Kokkolan Panimon
konttoriin.**

Tidningen Kokkola 29.4.1922

Meidän tässä kaupungissa sijaitseva

Kalja- ja Virvoitusjuomatehdas

myydään tai mahd. vuokrataan. Panimo: perusteellisesti uusittu 1916—17, täydellisine koneineen, tarpeellisine kellareineen ja kalustoineen, vesijohto kaupungin johtoverkosta ja sähkökäyttövoima. Päärakennuksessa on 2 keittiötä ja 8 asuinhuonetta. Kaikki omalla 6528 neliöm. suuruisella tontilla. Raaka-aineita on jo voidaan ne haluttaessa luovuttaa ostajalle tai vuokraajalle. Suulliset ja kirjalliset tiedustelut osoitteella: *J. Rudbäck, Kokkola.*

Kokkolassa, lokak. 20 pnä 1921.
(Hbl.88) 30213

KOKKOLAN PANIMO Oy.

Tidningen Uusi Suomi
23.10.1921

År 1922 hyrde den svenskfödde bryggmästaren Knut Swen Skade och tyskfödde bryggmästaren Karl Heining fabriken. Fabriken blev Gamlakarleby Bryggeri, Skade & Heining. Skade bodde i Vasa och hade ölfabriker också i Kristinestad och Vasa. Heining ansvarade för verksamheten i Gamlakarleby. Hans son Karl Maximilian (Max) Heining assisterade. Skade dog 1925 och kontraktet övergick i Skades änkas namn. Skade gick i konkurs 1932.

Halutaan ostaa

Vanhempi HEVONEN

halutaan ostaa

KOKKOLAN PANIMOON.

Tidningen Kokkola 13.6.1922

Huomautamme

väten kaikille **asiakkaillemme** että **tyhjät pullo** on tuotava panimoomme ensi tilassa, sekä kiellämme edesvastuun uhalla käyttämästä kaljapullojamme marjoihin.

Kokkolan Panimo.

Tidningen Kokkola 12.12.1925

Kansanäänestyksen tuloksia Keski-Pohjanmaalla.

Kunta.	Lista 1			Lista 2			Lista 3			Äänest. yht.	
	Äänestysalue	mie- hiä	naisia	yht.	m.	n.	yht.	mie hiä	naisia		yht.
Kokkola											
I	äänestysalue	93	134	227	1	8	9	422	455	877	1113
II	"	77	82	159	0	1	1	65	48	113	196
III	"	9	18	27	0	0	0	58	37	95	122
Yhteensä		311	324	635	6	4	10	267	136	403	1048

Resultatet av folkomröstningen i Gamlakarleby som gällde upphävandet av förbudslagen. De som stödde totalförbud röstade på alternativ 1, de, som ville godkänna framställning och handel gällande svaga alkoholdrycker röstade på alternativ 2. De som ville ha ett totalt upphävande av förbudslagen valde alternativ 3. Röstningsresultaten i tidningen Kokkola 5.1.1932.

Förbudslagen upphörde år 1932 och medförde tryck på modernisering av fabriken, bl.a. genom tillverkning av öl av klass III. Då det inte fanns intresse för att investera sattes fabriken till försäljning. Bryggeri AB Bock från Vasa blev majoritetsägare. Bryggeriets namn blev officiellt två-språkigt; Gamlakarleby Bryggeri Ab - Kokkolan Panimo Oy.

Fabriken moderniserades och Karl Heining fortsatte verksamheten till sin död 1936.

“

DIREKTÖR HEINING VAR HURTIG OCH VÄNLIG PÅ ÄKTA BAYERSKT SÄTT OCH DÄRFÖR EN OMTYCKT PERSON I ALLA DE KRETSAR HAN KOM I KONTAKT MED. HAN HÄNGAV SIG ÅT SITT YRKE MED HELA SIN OMUTLIGA OCH MINUTIÖSA NATURS KRAFT. BRYGGNINGSKEMIN OCH BIOLOGIN HADE BLIVIT EN SLAGS VÄRLDSÅSKÅDNING FÖR HONOM, VILKEN ÄVEN HANS FAMILJ HADE TAGIT TILL SIG TILL DEN GRAD, ATT DE FLESTA AV BARNEN FORTSÄTTER I SIN FARS FOTSPÅR. YRKESHEMLIGHETERNA HAR DE SEDAN DE VAR SMÅ HAFT TILLFÄLLIGHET ATT TILLSAMMANS MED FADERN UTFORSKA.

”

Mallasjuomat-niiden valmistus, kauppa ja ravintolatarjoilu,
Suomen panimoteollisuuden harjoittajain liiton
kuukausijulkaisu Nro 4, april 1936.

Heinings son Karl Max Heining fortsatte sin fars arbete. År 1939 tillverkades ca 85 000 liter öl. Tiden under andra världskriget var svår, den yrkeskunniga personalen låg vid fronten och det rådde brist på både råvaror och flaskor. På 1940-talet kom den tyske bryggmästaren Karl Fritz Bieglas från BOCK i Vasa i K.M. Heinings ställe. Denne efterträddes av norske bryggmästaren Svend Owren. 1953 köpte K.M. Heining tillsammans med sina samarbetsparter en andel i BOCK:s fabrik. Heining fortsatte som bryggmästare då Owren flyttade bort.

År 1955 hade Gamlakarleby Bryggeri 43 anställda. År 1956 tillverkade man 2 miljoner flaskor öl. och 1,6 miljoner flaskor läskedrycker. Dagsproduktionen för bryggeriets två pannor var då 20 000 liter.

Bryggeriets bostadshus på Tullvägen på 1940-talet, (nuv. Fabriksgatan 20 b). Vi Neristassbor rf, Karleby hembygdsarkiv.

Efter krigen hade man definierat egna försäljningsområden för varje bryggeri. I början av 1950-talet var systemet ur bruk men i mitten av 1950-talet återtog man samma förfaringssätt. År 1956 sträckte sig BOCKs försäljningsområde till Gamlakarlebytrakten och längre, vilket gjorde att fabriken blev tvungen att tävla om kunderna. Dessutom tillverkade Gamlakarleby Bryggeri inte något A-öl, vilket BOCK gjorde.

Statens Alkoholrörelse försökte rätta till missförhållandet genom att utöka Gamlakarleby försäljningsområde, vilket fabriken inte klarade av. Man försökte också sälja fabriken till BOCK men på grund av fabriken ringa storlek och dåliga skick fick man inte ens förhandlingar till stånd. Man beslöt att lägga ner fabriken och tillverkningen av öl och andra drycker avslutades 1959. Bolaget upplöstes följande år.

Gamlakarleby Bryggeri på Skrammelbacken före byggnaderna revs. K.H.Renlunds museum.

Källor:

- BeerFinland.com, webbsida om bryggeriernas historia och ölbranschen:
http://www.beerfinland.com/suomen_panimot/kokkola.htm
- Eero Huimas material, K.H.Renlunds museum.
- Gamlakarleby stads historia, del 5
- Helsingfors stadsmuseum, bildens licens CC BY 4.0:
<https://hkm.finna.fi/Record/hkm.HKMS000005:km0000ndeh>
- Kieltolakiäänestys 1931:
https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/67217/kieltol_1931.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kokkolan panimo 90-vuotias, artikel i tidningen Keskipohjanmaa 10.04.1954. Nationalbibliotekets digitala samlingar.
- Mallasjuomat-lehti nro 4, april 1936, Nationalbibliotekets digitala samlingar.
- Tidningen Keskipohjanmaa (annons) 8.12.1917, Nationalbibliotekets digitala samlingar.
- Tidningen Kokkola 3.6.1919, 25.11.1919, 29.4.1922, 13.6.1922, 12.12.1925, 4.7.1931 och 5.1.1932, Nationalbibliotekets digitala samlingar.
- Tidningen Uusi Suomi 23.10.1921, Nationalbibliotekets digitala samlingar.
- Turunen, Matti 2002: Jos täytätte mun lasini
- Vi Neristassbor rf, Karleby hembygdsarkiv.
- Österbottningen 24.10.1916 Nationalbibliotekets digitala samlingar.

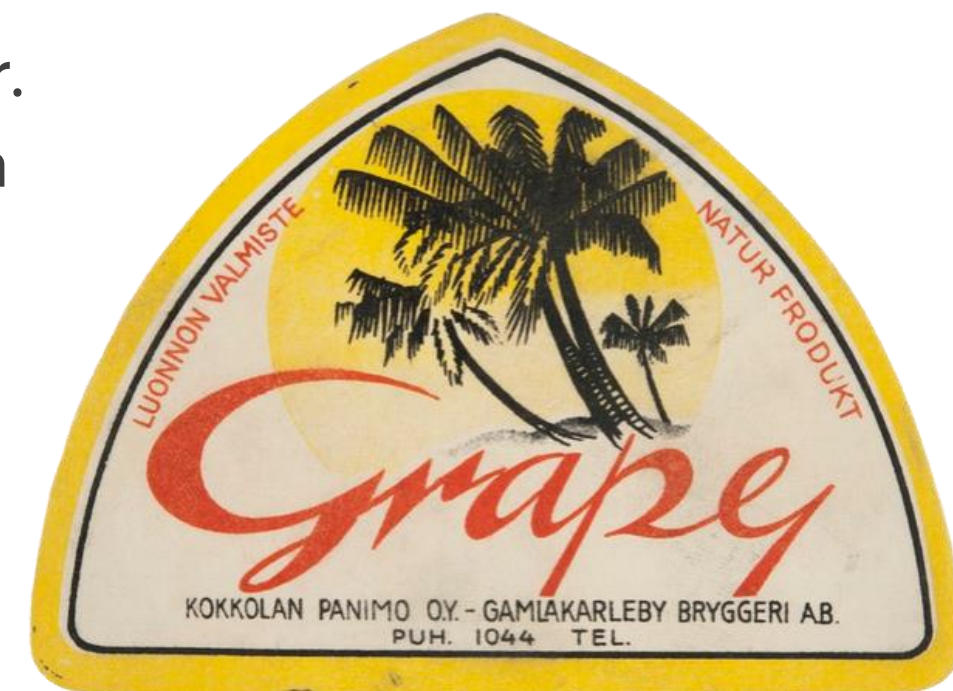

Bild: Helsingfors stadsmuseum,
Finna. CC BY 4.0